

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ РЕГІОНІВ СХОДУ УКРАЇНИ І ОЦІНКА ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Гридасов В. М.

Розглянуті основні чинники що впливають на формування сприятливого інвестиційного клімату на прикладі східних регіонів України. Проаналізований інвестиційний потенціал регіонів. Представлені результати оцінки впливу основних чинників на ефективність інвестиційної діяльності потенційних інвесторів і інвестиційний потенціал регіонів в цілому. Виділені ключові напрями вкладення коштів потенційними інвесторами у взаємозв'язку з поточною економічною, фінансовою і політичною ситуацією в регіонах. Розроблені пропозиції по підвищенню інвестиційної привабливості досліджуваних територій.

Рассмотрены основные факторы, влияющие на формирование благоприятного инвестиционного климата на примере восточных регионов Украины. Проанализирован инвестиционный потенциал регионов. Представлены результаты оценки влияния основных факторов на эффективность инвестиционной деятельности потенциальных инвесторов и инвестиционный потенциал регионов в целом. Выделены ключевые направления вложения средств потенциальными инвесторами во взаимосвязи с текущей экономической, финансовой и политической ситуацией в регионах. Разработаны предложения по повышению инвестиционной привлекательности исследуемых территорий.

In basic factors are considered influencing on forming of favourable investment climate on the example of east regions of Ukraine. Investment potential of regions is analysed. The results of estimation of influence of basic factors are presented on efficiency of investment activity of potential investors and investment potential of regions on the whole. The key trends of investment of facilities potential investors are distinguished in intercommunication with a current economic, financial and political situation in regions. Worked out suggestion on the increase of investment attractiveness of the investigated territories.

Гридасов В. М.

канд. техн. наук, доц. каф. «Финансы» ДГМА
unit_rty@ukr.net

ДГМА – Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск.

УДК 336.76

Грідасов В. М.

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ РЕГІОНІВ СХОДУ УКРАЇНИ І ОЦІНКА ЇХ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Традиційно, під інвестиційним кліматом, розуміється деяка сукупність чинників зовнішнього середовища, що роблять вплив на процес реалізації інвестиційних ідей і безпосередньо, на економічну ефективність інвестиційної діяльності. Інвестиційна активність в економічному аспекті полягає в тому, що в умовах розвитку ринкових стосунків інвестиції є не лише джерелом прибутку в майбутньому для підприємства, але і несе в собі поліпшення економічного клімату країни в цілому. Україна має широкий спектр інвестиційної діяльності, але із-за політичної нестабільності і недостатності правових гарантій захисту інвестиційних засобів потенційні інвестори втрачають бажання здійснювати інвестиційну діяльність на території країни. Особливо, ці негативні тенденції вийшли на передній план останнім часом. Проте не слід забувати, що подібна нестабільність, частенько, надає шанс для нового зростання економіки в посткризовий період. Тим більше, це здійснено, якщо буде показана інвестиційна привабливість регіонів для потенційних інвесторів. І не даремно останнім часом провідні економісти і великі гравці фінансового ринку заговорила про «новий план Маршаллу» для України в цілому, і для її східних областей зокрема.

Аспекти інвестиційної привабливості регіонів в тій, або іншій мірі вивчалися різними ученими. Ці питання досліджуються не лише вітчизняними, але і зарубіжними ученими, серед них варто відмітити таких учених як А. Аніскін, С. Аптекарь, М. Змієнко, В. Мамаєв, В. Онищенко, Б. Райзберг, В. Ступніцький, Т. Семенова і багато інших [1–3]. Проте багато питань по оптимізації і розвитку методичних прийомів оцінки інвестиційної привабливості, різних галузей економіки регіонів потребують подальшого дослідження.

Метою цієї статті є аналіз перспектив залучення вітчизняних і зарубіжних інвестицій в східні регіони України на основі аналізу чинників зовнішнього середовища, що визначають їх інвестиційний потенціал.

Інвестиційна діяльність є одним з найбільш важливих аспектів функціонування регіону і господарюючого суб'єкта (підприємства). Управління інвестиційною діяльністю є складовою частиною загального управління інвестиційним процесом на рівні держави, регіону, галузевого виробництва, яке охоплює організацію, стимулювання і контроль економічних стосунків між суб'єктами в інвестиційній сфері.

Інвестиційну привабливість можна визначити як систему різних об'єктивних ознак, засобів і можливостей, що викликають в сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції в цьому регіоні. Вона формується з двох компонентів: рівня інвестиційного потенціалу, що визначається економічними, соціальними і природно-географічними чинниками, і рівнем некомерційних інвестиційних ризиків, що обумовлено зовнішньою відносно інвестора, макроекономічною і регіональною ситуацією.

Східні регіони України має хороші перспективи для залучення інвестицій. І це незважаючи на усі аспекти тих подій, які відбувалися на їх території в останній рік (лютий 2014 року – березень 2015 року). Вдале місце розташування дозволяє розширити круг перспектив на цій території, і передусім за рахунок можливості виходу на європейський простір через транспортні коридори, у тому числі через порт Маріуполя на узбережжі Азовського моря. Це дозволяє говорити про зручність доставки продукції на ринки Туреччини і Найближчого Сходу. Розташування східних регіонів також сприяє розвитку торгівлі з Грузією і Російською Федерацією.

Аналіз досліджень показав, що останнім часом інвестиції мали неоднозначну тенденцію. Так, на початок 2008 року, Донецька область отримала більше 650 млн. доларів, на початок 2013 року вже 2 млрд. 860 млн. доларів, але вже до кінця 2014 року скоротилися практично до нуля.

За даними Головного управління статистики в Донецькій області найбільш ефективна інвестиційна діяльність була в 2008 році, а вже в 2009 році спостерігається спад, але з 2010 року спостерігається значне поліпшення і збільшення усіх показників [4].

Основним джерелом фінансування регіону є його власні засоби – це 72,6 %. Також можна виділити державні кошти (8,4 %) і місцевий бюджет (3 %).

Природною метою для розвитку регіону є підвищення соціального рівня населення, стабілізація фінансової безпеки регіону і підвищення рівня стабільності і стійкості темпів економічного зростання. Очевидно, що зараз, з урахуванням соціально-політичної обстановки в регіонах, подібна мета досягнута бути не може. Проте не варто забувати про ті перспективи, які властиві цим регіонам. Якщо ми думаємо про підвищення ефективності інвестицій, то не варто жити тільки справжнім моментом. Ті інвестори, які першими прийдуть в ці регіони після закінчення періоду нестабільності і отримають найбільший прибуток. Так було на території багатьох країн, так буде і в Україні.

Тому при оцінці інвестиційного клімату і інвестиційного потенціалу східних регіонів України спробуємо виключити вплив миттєвих чинників політичної і економічної нестабільності, а розглядати будемо в довгостроковій перспективі. Донецький регіон входить в трійку самих інвестиційних привабливих регіонів країни затверджується в доповіді, підготовленій Інститутом економічних досліджень і політичних консультацій [5]. І навіть за даними останнього звіту за 2014 рік, східні регіони Донбасу не знаходяться на останньому місці в списку інвестиційної привабливості регіонів.

Вплив різних макроекономічних чинників на інвестиційну привабливість східних регіонів України також слід враховувати. Їх моделювання і прогнозування дозволить в час визначити момент активізації інвестиційної діяльності потенційних інвесторів.

Донбас є найбільшим промисловим, культурним і науковим центром України. Основну частину промислового комплексу складають металургія, машинобудування і вугільна промисловість. Спеціалізація регіону обумовлена багатою мінерально-сировинною базою і вигідним географічним розташуванням регіону в Україні.

Донецька область – найбагатіший природний ресурсами регіон України. Тут знаходиться 12 % природних багатств країни.

Запаси природних ресурсів дозволяють забезпечувати потреби регіону і організувати їх постачання в інші регіони України. До подібних корисних копалин відносяться: кам'яне вугілля, кам'яна сіль, вапняки і доломіти, гіпс, мело, ртуть, каолін, вогнетривкі і керамічні глини, а так само будівельний і облицювальний камінь. Не випадково саме тут знаходяться найбільші підприємства будівельного комплексу країни, зокрема, по виробництву цеглини і цементу. Так само розробляються перспективні програми по розробці родовищ таких копалин як: польового шпату, фосфоритов, графіту, залізної руди, бентонітової глини, напівкоштовних металів і так далі Донбас відомий як місце видобутку кам'яного вугілля. Цю свою базову характеристику регіону не втратив і зараз, додавши до свого потенціалу не малу долю промислової і комерційної діяльності.

Розвитку сільськогосподарської галузі сприяє багатий чорноземом ґрунт Донецької області. Площу сільськогосподарських угідь складають близько 2 млн. га усієї площі регіону. На території регіону знаходиться 414 сільськогосподарські підприємства, функціонує 2132 фермерських господарств і 567 агроформувань ринкового типу. Основними видами виробленої продукції в регіоні є птахи, риба, яловичина, свинина, різні види овочів, озима пшениця і насіння соняшнику.

На харчепереробну промисловість в Донецькому регіоні доводиться 8,8% виробництва. Ця галузь також є привабливою для вкладення капіталу. Харчова промисловість на сьогодні є найбільш популярною серед інвесторів. Значна частина інвестицій вже поступила в харчову

і переробну промисловість Донецької області, одним з інвесторів є всесвітньо відома компанія Cargill. Цей регіон так само спеціалізується по виробництву високоякісного пива, горілки і шампанських вин. Один з найбільших заводів по виробництву вин знаходиться в Артемівську, це відоме всьому світу виробництво марки «Артемівське».

Виробництво товарів широкого споживання і легкої промисловості займає малу частину виробництва 7,4 %. В області знаходиться близько 400 підприємств тих, що виробляють товари для населення. Тут роблять взуття, одяг, холодильники, газові плити, трикотаж, меблі і багато що інше.

Основну частину промисловості займає металургія, машинобудування, металообробка і вугільна промисловість.

Металургія в регіоні займає 34,3 % промисловості. На території розташовані 3 найбільших металургійних комбінату, 4 металургійні заводи, 2 підприємства по виробництву труб, трубопрокатних і металопрокатних заводів. Найвідоміші комбінати регіону ПАТ«Донецький металургійний завод», ПАТ«Азовсталь» і багато інших.

У Донецькій області знаходяться важливі для України промислові комплекси кольорової металургії. У цій галузі знаходяться 7 підприємств, які працюють на вторинній сировині.

Експорт цієї продукції відбувається більш ніж в 50 країн світу, чорна металургія близько 70 %, а кольорова складає біля 20 % товарної продукції.

Машинобудівний комплекс Донецької області включає 220 підприємств, що складає 15,9 % в цілому по Україні. Цей сектор забезпечує велику частину України різними видами машин і устаткування. Усі підприємства є досить розвиненими з інфраструктурної точки зору, що дає можливість для їх забезпечення сировиною і матеріалами, необхідними для виготовлення і реалізації готової продукції.

Одними з найбільших виробників машинобудівної продукції є ПАТ«НКМЗ», концерн «Азовмаш», СКМЗ та інші.

Вугільна промисловість складає 13,6 % регіону. На даний момент в регіоні знаходиться 101 шахта і шахтоуправління, 12 шахтобудівних підприємств, а так само 33 збагачувальних фабрики. Промислові запаси вугілля на даний момент складають 14,3 млрд. тонн, у тому числі коксівного вугілля у розмірі 7,5 млрд. тонн. Потужність вуглевидобувних підприємств складає близько 56 млн. тонн. У рамках реструктуризації вугільної промисловості регіону закриваються неперспективні шахти.

Не можна виключати так само електроенергетичний комплекс Донецької області, на який доводиться 5,1 % виробництв. Електроенергетичний комплекс забезпечує не лише потреби області, але також дозволяє експортувати електроенергію за межі регіону і забезпечувати інші області. Ця галузь представлена єдиним комплексом тих, що генерують, мережевих, ремонтно-технічних виробництв.

Малу частину займає хімічна промисловість на неї приходить всього 4,6 %. Ця промисловість в регіоні представлена 15 підприємствами різної спеціалізації, які роблять широкий спектр продукції, включаючи мінеральні добрива, соду, кислоту, пластмаси. Вироблювана продукція експортують в країни Азії, СНД і Європу.

Окрім промислового виробництва в Донецькій області, розвивається і туристичний бізнес. Донецька область має величезні можливості для розвитку туризму : видатні гідрологічні, геологічні і біологічні пам'ятники природи, багате історичне минуле краю, численні пам'ятники історії і культури курортні комплекси, десятки унікальних виробництв.

На Донбасі збереглися екосистеми, які не зазнали істотного впливу господарської діяльності людини і які можна використати в наукових цілях або для естетичної насолоди. Такими місцями є:

- ботанічні природні заповідники: Хомутовська степ, Кам'яні могили, Азовська дача, Чердакли та ін.;
- ландшафти Білосарайської коси;

- ряд зоологічних і орнітологічних заповідників : Кривокоський ліман, Белосарайська і Крива коса;

- етимологічні заповідники Старченковський і Кальчинський.

Світове визнання завоював первісток вітчизняного степового лісорозведення – Великоанадольський ліс.

Донецький регіон привабливий в інвестиційному плані. У області успішно працюють німецька компанія по виробництву будматеріалів "Knauf", французька будівельна компанія "Lafarge", американська продовольча компанія по виробництву пивної продукції "Carling" і багато інших компаній.

У Донбасі можна і треба робити бізнес. Іноземні компанії, які приходять в регіоні, знають, що Донецька область – територія, куди варто вкладати грошові кошти. Можна виділити 10 причин інвестування саме в цей регіон:

- досвід інвестиційної діяльності;
- розвинена промисловість;
- розвинена інфраструктура;
- вигідне географічне положення;
- доступ до ринків Східної Європи і Азії;
- міжнародні відносини;
- висококваліфікована робоча сила;
- провідне положення регіону в Україні;
- багаті природні ресурси і родючі землі;
- спеціальний режим СЗЗ і ТПР.

В результаті викладеного матеріалу можна відмітити, що перспективи подальшого розвитку дослідження можуть бути пов'язані з розробкою теоретично – методологічних рекомендацій для подальшого розвитку і залучення інвестиційних ресурсів в східні регіони України.

ВИСНОВКИ

Несприятливі умови ведення інвестиційної діяльності, що незважаючи не складаються, в східних регіонах України, поза сумнівом, є і позитивні сигнали в цьому напрямі. Саме розвинена промисловість і інфраструктура, наявність висококваліфікованої робочої сили і вигідне географічне положення є тим фундаментом, на якому і повинні найближчим часом будуватися інвестиційна діяльність потенційних інвесторів, а значить і фінансове благополуччя регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аптекарь С. Оценка эффективности инвестиционных проектов / С. Аптекарь // Экономика Украины : Политико-экономический ежемесячный журнал министерства экономики. – 2007. – № 1. – С. 42–49. – ISSN 0131-7741.

2. Грідасов В. М. Влияние макроэкономических факторов на эффективность финансовых инвестиций [Электронный ресурс] / В. М. Грідасов // Научный Вестник Донбасской государственной машиностроительной академии : сборник научных трудов. – Краматорск : ДГМА, 2013. – № 1 (11E). – С. 205–209. – Режим доступа : [http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/№1\(11E\)_2013/article/31.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/№1(11E)_2013/article/31.pdf).

3. Онищенко В. О. Методичні підходи до оцінки інноваційного змісту інвестиційних проектів розвитку суб'єктів господарювання / В. О. Онищенко // Фінанси України : Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал Міністерства фінансів України. – 2006. – № 7. – С. 30–37 : граф.

4. Офіційний сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ier.com.ua>.

5. Официальный сайт Министерства финансов Украины. [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://minfin.com.ua/>